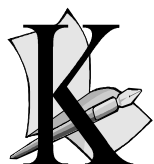

«RIKE PÅL»

AV RALF JONASSEN - DIS HORDALAND

Interessen for slekten har vel de fleste av oss hatt helt fra barndommen. Men det har vel ikke alltid vært tid til å følge den opp før pensjonistalderen nærmet seg. «De gamle» hadde god greie på slekten. Og i ettertid er meget kunnskap gått tapt ved at disse eldre ikke fikk brakt denne viten videre. Heldigvis har vi nå fått mange gode bygdebøker som kan hjelpe oss med å datere slekten tilbake.

vinnherad er ett av de fylker som har gitt ut fem bygdebøker, hvorav flere er meget gode. Det en ofte føler når en registrerer navn, er at en gjerne skulle visst litt mer om selve mennesket bak de tørre data. Vi vet at det fra Kvinnherad kommer mange kjente navn fra historien.

Faktisk har Norge vært styrt engang på 1200 tallet fra gården Mel. Det var kong Håkon Håkonsons fremste hirdmann, Gaut Jonsson Mel som i 1263 overtok ledelsen av landet mens kongen var på vesterhavsferd.

Senere fikk vi fra samme område en annen storkar som endte som admiral for den danske konge, Christoffer Trondsson Rustung.

Men det var en annen, på den andre siden av fjorden, jeg hadde i tankene. Han ble født på gården Hamnarås omkring 1625 og het Pål Andersson Hamnarås. Hamnarås finner vi i Hatlestrand sogn like før Gjermundshavn. Han ble gift med Elisabeth Hansdotter Broch, datter

(Fortsetter på side 2)

I DETTE NUMMERET KAN DU LESE OM

RIKE PÅL	1
SLEKTS SPALTEN - SI DIN MENING	2
UEKTE BARN	3
TINGBOKPROSJEKTET - EN HISTORIE	3
SLEKTS HISTORIE ER KULTURHISTORIE	4
GARVERIET PÅ ÅRSTAD	8
ETTERLYSNINGER	9
BEGRAVELSER I BERGEN PÅ 1700 TALLET	10
1 NYTT MØTELOKALE FOR DIS-HORDALAND	14
MEDLEMSMØTER OG AKTIVITETER - VINTER/VÅR 98	15

RIKTIG GOD JUL!

En aktiv høstperiode er over, og julestemningen senker seg over slektsforskeren. Det betyr nok at enkelte legger hobbyen på hylla for en stakket stund, mens andre kanskje benytter muligheten, når familien først er samlet, til å friske opp gamle minner. Det blir fort litt ekstra kjøtt på de berømmelige beina. Neste år ser jeg fram til første samling i «Friske-salen» - vårt nye lokale. (Se nærmere omtale i bladet). Medlemsbladet kommer fortsatt ut, men jeg må minne om at det gjør seg ikke selv. Jeg håper derfor at vi får valgt ny redaktør og en aktiv redaksjon på årsmøtet. Jeg vil benytte anledningen til å takke alle som har bidratt med stoff til bladet og ønsker at flere tar pennen fatt på nyåret, eller aller helst i julehelgen! Dessuten ønsker jeg meg bløte pakker til jul, kanskje litt software? **Formannen**

«Rike Pål» (Fortsatt fra side 1)

av sorenskriver Hans Jensen Broch (1623-1711).

Hun var enke etter Knut Johannesson Langeland Skaten fra Tysnes. Med ham hadde hun to barn da mannen døde 60 år gammel. Med Elisabeth fikk Pål seks barn. Da Elisabeth kom til gårds, må hun ha hatt med seg en god startkapital til Påls videre forretninger. Han begynte med å drive handel og gjestgiveri på gården, men var neppe noen lett kar å komme ut av med. Hans navn kom i rettsprotokollene for ukontrollert oppførsel og slagsmål, han unnslo seg heller ikke for å komme i håndgemeng med selve futen, men ble unnskyldt med at det var gjort «udi druckenskab og uvidd». Med den kapital han etterhvert skaffet seg, var det ikke unaturlig at han kom i kontakt med folket på baroniet som stadig var i pengemangel. Baron Holger Rosenkrantz var en av dem som sto i gjeld til ham. Det sies at han på grunn av sin utlånsvirksomhet ofte var på fester med de kondisjonerte.

Det må ha vært dårlige år for bøndene nå fremover, for etterhvert fikk Pål stadig flere eiendommer rundt om i Hardanger. En kan nevne opp: Kilen, Husvik, Landerøy, Hovdenes, Åse, Ressheim, Skato, Seglvik, Myklebust, Fludal, Nord-Ask, Tveit, Singelsæter, Boland, Pile, Espevik, Døssland, Gjersvik, Brekke, Rød, Lønning, Bakke, Vattedal, Barmen, Kattelund, Beltestad,

Amland, Dalen, Erland, Norbustad, Eriksvær, og Heie.

Hans rike strakte seg således helt inne fra Hakastad i Ulvik og utover hele fjorden.

På en del av disse gårdene plasserte han så etterhvert en del av de åtte barna som nå familien bestod av og fikk således god kontroll over sin store eiendomsbesittelse.

Det han tjente penger på, var sannsynligvis all skogen de fikk solgt til skottene som drev oppkjøp i ytre Hardanger. Gårdene var i stor utstrekning jordparter som ble fraskilt ved arveskifte. Eierne kunne sitte som leilendinger på gården og allikevel eie en del i en gård som hadde tilhørt slekten. Det var på denne måten han i vanskelige tider fikk overtatt så mange av disse gårdene, nettopp fordi han hadde penger på det rette tidspunkt.

Hvilket billed kan vi så danne oss av denne mannen? Han må jo på sett og vis ha vært dyktig når han har kunnet få en utlånsvirksomhet som på det tidsrom strakte seg over et så stort landområde. Husk at det kan ikke ha vært lett å organisere alt dette i en tid da kommunikasjon nesten ikke var oppfunnet. Om mannen kan ha vært sympatisk kan ganske sikkert diskuteres. Men at han har satt merker etter seg ved sitt virke, er i alle fald sikkert og tilnavnet «Rike-Pål» var sikkert velvalgt. Hans navn er ikke blitt bare et nummer i slektsrekken. Han døde i 1691, 86 år gammel og Elisabeth døde i 1711, 88 år gammel. De ble begge altså svært gamle etter den tids norm.

Si din mening

SLEKTS SPALTEN

Si din mening

I denne spalten legger vi opp til et diskusjonsforum for DIS-Hordaland's medlemmer. En spalte hvor du kan si din hjertens mening om det meste, hvor du kan provosere litt, hvor du kan komme med både skjemt og alvor. Kanskje har du forslag til hvordan driften av DIS-Hordaland bør være, eller synspunkter på medlemsbladet - eller du har et hjertesukk som du vil dele med andre?

Heisann - her kom første innlegg seilende inn fra «overkommandoen»:

Dere slektsforskere er mer opptatt av de døde enn av de levende. Tenk om dere hadde brukt like mye tid på familien som dere bruker over datamaskinen og i støvete arkiver? Hvem er det dere egentlig forsker for?? og hvorfor???. Er det for å pleie egoet eller har dere andre høyverdige grunner? Det kunne kanskje være en ide at dere prøver å gjøre det litt mer tilgjengelig for oss dødelige - jeg mener - levende! Det eneste positive er disse spennende mennesker - ellers skjønner jeg ikke hva dere baler med!!

Tingbokprosjektet ble til i 1987 ved Historisk institutt, Universitetet i Oslo. Professor Sølvi Sogner leder prosjektet. Formålet er å tilgjengeliggjøre de rike kilder tingbøkene er, og stimulere til forskning på denne kildetypen. Prosjektet er tverrfaglig, og bør favne blant andre historikere, jurister, etnologer, folklorister, kriminologer og kvinneforskere.

Tingbokhistorier

Har du en god historie som du har funnet i en gammel ting-bok? Send den inn til Tingbokprosjektet! Denne saken har Bjørn R. Stensby sendt inn, med blyg forspørsel om hva skjellsordene egentlig betyr. Saken ble reist på sommerting i Vardøhus, 25/7 1627, og kan leses i tingbok nr. 2 for Finmark, folio 15b.

UFIN OMTALE

*Anders Nielsen her samstedtz boendis och
Thrine Rasmus Thollessens kom frem och
haffde nogen trætte tillsammans, om nogen
schiöldtz ord, dennem jmellum falden waar,
saaledis att Anders haffde kaldett Trine en
mersklemmer och hun bad hannum igien
forqylde buckhornet Huilcket de bleff her for
Rettenn formedelst gott folck som lagde sig der
jmellum forligt om, Och ingen aff dennem
dett paa ancke eller tale i nogen maade, och
huem som det repeterer att staa der jnd for
som wed bør.*

At bukkehornene henspiller på "hanrei" er rimelig opplagt. En hanrei er en mann som bedras av sin kone. Uttrykket stammer fra den gang haner som ikke var forplantningsdyktige fikk skåret av sporene og festet dem i kammen. Sporene vokste fast og dannet hornliknende utvekster (se f. eks. Hjalmer Falk og Alf Torp: Etymologisk ordbok over det norske og det danske sprog, utgitt i Kr.a. 1903-06). Det var svært skamfullt for en mann å bli bedratt, det viste at han ikke var istand til å opfylle sine ekteskaplige forpliktelser - vi må tro på flere plan.

Hva var det som førte til at stadig flere uekte fødsler fant sted på 1800 tallet?

For å finne svaret på dette, gikk den norske samfunnsforskeren Eilert Sundt bakover i historien og fant en mulig forklaring i rent demografiske forhold, dvs befolkningens størrelse og sammensetning. I boka «Om giftermål i Norge» hadde han vist hvordan befolkningen var sammensatt av årsklasser med ujevn størrelse, og at etterhvert som disse årsklassene nådde gifte-ferdig alder, ville de fortsette å reproducere seg i samme størrelsesforhold. Dermed ville befolkningsveksten gå i bølger. Sundt hadde videre påvist hvordan ekstra store årskull meldte seg på giftermålsmarkedet i årene rundt 1815 og 1840. Dette skapte det han kalte «rift om brødet» - eller ressursknapphet - og mange fant nå ikke det nødvendige økonomiske grunnlaget for å stifte en familie. Selv om antallet giftermål pr år gikk kraftig opp, ble en stadig større del av de unge gående ugifte. I forbindelse med slike demografiske kriser er det blitt påvist at folk ventet med å gifte seg til krisene var over, og framtidsutsiktene så lysere ut. Men for svært mange av de som var unge i første halvdel av 1800-tallet, var det små muligheter til å skaffe seg nok jord til å brødfø en familie. Mange ble gående ugifte, og livet i ugift stand førte til hyppige utenomekteskapelige forbindelser og flere uekte fødsler.

Begrepet uekte kommer muligens fra kirkebøkene hvor det i slike tilfeller sto anført U. Ekt - dvs Utenom Ekteskap

Fram til midten av 1700-tallet endte så å si alle voksne mennesker opp med å bli gift. Det var gjennomsnittlig færre menn enn kvinner i befolkningen, men de kvinnene som ikke ble gift i første omgang, fikk en andre sjanse fordi så mange enkemenn giftet seg på nytt. Rundt 50-års alderen fant en sjelden mer enn 5 % ugifte menn i den norske befolkningen.

Artikkelen er sakset etter tillatelse fra ombord-magasinet til HSD - "Leia" nr 1/97.

(Fortsetter på side 7)

SLEKTSHISTORIE ER KULTURHISTORIE!

Foredrag av Ola Holst 27 august i Støpeskjeen

DIS-Hordaland var så heldig å få Ola Holst fra Asker over fjellet til å snakke om dette temaet. Holst har skrevet en god del lokalhistorie og slekts historie, også fra Bergen. Han har skrevet om kystkulturen - selv fra indre Oslo-fjorden - om håndverks fag som "Norske farvere" og "Norske parykkmakere" osv. Holst er opptatt av å spre kunnskap og har holdt en rekke foredrag om temaer som "Ord og ordspråk", "Hans Nilsen Hauge og haugianerne", Petter Dass" osv. Ellers har han samlet slektsbøker fra han var 14 år gammel og har landets nest største samling på 750 bøker - etter at han fikk supplert med ytterligere 2 bøker fra sitt Bergens-besøk.

Fra høyre: Ola Holst og Arne Langeland som poserer foran slektsbøkene

DIS-Hordaland hadde stort fremmøte denne kvelden, rundt 60 besøkende, og de gikk ikke skuffet hjem!

Ola Holst starter med å minne om at det i Bibelen er anetavler tilbake til Adam og Eva til tross for at det flere steder i Bibelen står at vi ikke skal legge oss etter anetavler! I Norge har det vært tradisjoner for at man nedstammer fra kongelige; en mann i Luster kunne f.eks ramse opp slekten sin 32 ledd tilbake til sjøkongen som lå gravlagt i en haug på gården hvor han var husmann. Det som er viktig for mange slektsforskere er å føre slekten sin tilbake til Harald Hårfagre. Klarer man først å få heftet seg på hans slektskrets, får man andre sentrale historiske skikkelser på kjøpet som Karl den store og Attila, hunernes mest berømte konge "Guds svøpe" o.s.v. Man kan til og med klare å komme tilbake til de kinesiske keiserne, altså tusenvis av år tilbake i tiden. Adelen er jo ikke så verst den heller, fortsetter Holst, vi har:

- krigeradelen - de som ble adlet for tapperhet i krig
- kjøpe adelen - de som kjøpte seg til adelstittelen (hvis man lånte penger til danskekongen, kunne man som en motytelse bli adlet - eksempel på dette er Løvenskiold)

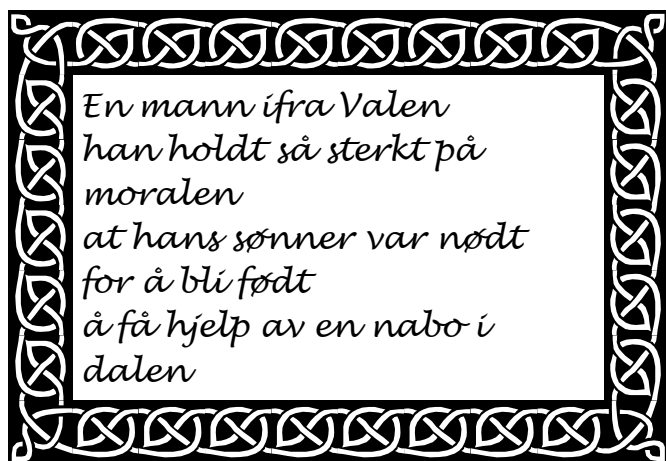
« Blått blod er ikke å forakte for en slektsforsker»

Blått blod har vi hørt om, og det er heller ikke å forakte for en slektsforsker. Uttrykket er brukt om fornem byrd og stammer antagelig fra Spania på maurenes tid, forteller Holst. Ved "sangre azul" betegnet man den blonde vestgotiske adel med gjennomsiktig hud i motsetning til de mørke maurerne som man ikke kunne se blodårene på. I Spania i gamle dager kalte de en adelsmann for en Hidalgo (hijo de algo=sønn av noget) - også der var det viktig å tilhøre den riktige gruppen. Men i "potit-Norge" har det ikke vært så mye adel, påstår Holst. Sigurd Hoel får det så fint fram i Arvestålet når den gamle husmanns kjerringa sier: "Ja, det var nå så mange det som sa det om seg selv at de var av adel, nesten alle de bønder som eide litt midler. Ikke før hadde de pint litt penger ut av husmennene sine og jukset seg til litt mer i handel, så var de av gammel adel - å ja da, det var de nesten alle sammen". Mange slektsforskere blir fort veldig opptatt av den adelen som måtte dukke opp. Dette, mener Holst, er noe søkt. For med 16 tippoldeforeldre, 32 tippitippoldeforeldre osv, er det jo veldig rart hvis det ikke skulle dukke opp en eller annen adel.

« Det er et gammelt ordtak som sier at "det er godt å ha bispen til morbror", og det har jo noe med gruppe-tilhørighet å gjøre.»

For det er to grupper - når vi ser bort fra de kongelige og adelen - som det var veldig viktig å ha gruppe-tilhørighet til før i tiden. Den ene var selvfølgelig det høyere sjikt - storfolket, mens den andre gruppen som var veldig avhengig av å kjenne sitt slektskapsforhold, var fantefolket. Om vinteren var det nemlig viktig å vite at det fantes en slektning i nærheten som kunne gi husly i den verste kulda, det sto ofte om liv eller død. Det er forresten ikke så dumt å være av fantefolk, for de har godt grokjøtt! De var ofte i kniv slagsmål, og da var jo denne egenskapen en stor fordel å ha hvis de ble såret.

Holst synes at det er litt merkelig at man følger mannslinjen, hvorfor kan man ikke følge kvinnelinjen? Man har sverdsiden, men hvorfor har man ikke spinnesiden? Gerd Nyquist¹ har om sine kvinnelige forfedre sagt: "Deres liv har sikkert vært meningsfylte, fordi det er alle liv. Men disse liv har også vært totalt meningsløse, fordi ingen av dem har kunnet gjøre noe med sine liv. De har alle levet det livet som menn til alle tider har ment at kvinner skal leve". Når slektsforskere holder på med slektshistorien fra forrige århundre, er det viktig å ta med seg at en kvinne ofte måtte leve på sin ektemanns premisser, og før hun giftet seg, på sin fars premisser - mener Holst. Farskapet er et morsomt og interessant tema. Følgende limerick er et eksempel på dette:

Holst nevner en rekke historiske personer hvor farskapet var høyst usikkert og konkluderer med at dette er et tankekors i slektshistorien som vi ikke skal være helt blinde for.

Slektsforskere flest har innhentet mange navn og årstall, det er forfedre og etterkommere - men det bør også være kjøtt på beina, mener Holst. Alle disse navnene gjør jo at man ikke ser skogen for bare trær. Han hevder at de siste 200 år er de mest interessante, for da har man størst mulighet til å vise mennesket i miljøet og det kulturhistoriske og sosiologiske aspektet - det er jo da det blir morsomt! Samfunnet har jo endret seg kolossalt de siste 30-40 år og ikke minst de siste 10 år. Den teknologiske utviklingen går så fort at for en ungdom i dag er steinalderen nesten like fjern som det som hendte for 50 år siden. Det er viktig å være seg bevisst at vår egen slekt er en del av fortiden som vi skal ha en nærhet til slik at vi føler oss som en del av et større hele, presiserer Holst. Fortiden angår oss personlig, vi får et

bredere perspektiv på livet og historiens gang. Fortiden kan vi lære mye av, den er jo nøkkelen til vår egen tid og til oss selv. Det finnes mange forskjellige kilder. Brev er en interessant kilde og i bibler finnes det ofte slekts oppteget. Det finnes også mangt i skifter og skjøter, og de norske bygde bøkene er enestående. Dette er kilder som slektsforskere flest kjenner til, men vi har også andre trykte kilder som er ganske interessante. Holst tar så for seg en del interessante Bergens-kilder. Han nevner Eidsvollsmannen Fredrik Meltzer's dagbøker som skildrer Bergen rundt 1814 - den tiden både byen "og byens baren var nokke for seg sjøl". C. J. Hambro har i sin egen biografi "Far og sønn" også veldig mye morsomt fra Bergen fra slutten av forrige århundre. Her kommer Holst inn på et interessant forhold - by og land. De som kom fra landet til Bergen (og andre byer), ble jo ikke særlig verdsatte - det er nok å nevne strilen. Hambro forteller en historie fra folketellingen i 1900, da skulle man jo oppgi hvor man var født. Så var det på en frøkenstiftelse i Bergen hvor en av frøkene på ingen vilkår ville oppgi hvor hun var født. Da måtte forstanderen fortelle henne at hvis hun ikke vill det, så kunne hun ikke lenger være på stiftelsen. Da tok hun han bort i en krok - og under løfte om at han ikke skulle si det til noen - hvisket hun: "Eg e' født på landet".

(Holst viser også til Agnes Hansen's "Familieoppteget", Peter Blytt som har skrevet om sin barndom og ungdom under karrige forhold, Elisabeth Welhavens fortellinger fra det gamle Bergen, Arne Erichsen Wichne - bergensk visedikter, bokhandler og forlegger, født i Haus 1784 - som har skrevet barndomsskildringer fra Haus).

Holst forteller så en historie fra boken til Blytt om et Hollandsk ektepar som hadde en slave fra Java som ble etterlatt i Bergen. En kirurg tok seg da av han og oppdro han. Han ble senere kirurg i Bergen og har en stor etter-slekt. Historien referer seg til 1830 årene: "I denne sin første tid hadde han sin plass i en krok i dagligværelset, like overfor han satt den store ape lenket til sin stang. Mor har fortalt at det var særdeles morsomt å se disse to tropiske vesener - den ene i skarlagensrødt, den andre i brun-sort - sitte å skjære tenner til hverandre. Senere ble de dog gode venner. Som voksen ble han døpt og konfirmert på samme dag - der sto han da ved

døpefonten oppe i koret med sine stikkende sorte øyne, med sitt strittende sorte hår, det flattrykte gule ansiktet - like så gult om ikke gulere enn hans bukser". Slik oppfattet man altså et menneske fra Java i 1830 årene i Bergen. Diskriminering er altså ikke av nyere dato, vi har alltid hatt fordommer, konkluderer Holst.

Bergen er jo ganske spesiell, også i positiv henseende. Holst minner bl.a. om Mariakirken, tidligere kalt "tyskekirken" fordi den var sognekirke for byens tyske innvånere. Like frem til 1874 eksisterte det en tysk menighet i Bergen, bestående av tyskere og tyskættede uansett hvor de bodde i byen. Frem til 1868 ble det holdt prekener på tysk i kirken, den siste tiden bare hver annen søndag.

Bonden er jo det sentrale i Norge, og man er vel egentlig litt skeptisk hvis man ikke er av bondeslekt, det føler man i mange sammenhenger, fortsetter han.

**«Gården blir ofte sett på som det tapte paradiset
hvis slekten ikke sitter på den lenger»**

Legitimitet og odal - det var nesten som de kongelige - man var jo konge på sin gård. Det finnes et utall av grense tvister mellom gårdene og krangel om jord/eiendom. En av de verste syndene de kunne begå i det gamle bondesamfunnet var å flytte grensemerker, da fikk de ikke fred i graven. I det gamle Arabia var det å stjele en hest eller å forgifte en brønn i ørkenen de verste syndene. Hvert mål jord talte i det gamle bondesamfunnet, det var om å gjøre å holde gården intakt.

Det var ikke greit å komme til en gård hvis man ikke hadde medgift, det kunne gjelde både mann og kvinne. Hvis tjenestejenta ble gift med bonden og svigermoren fortsatt var på gården - da fikk hun høre det!

Det kunne ikke være for mange på gården samtidig, det var ofte rett og slett ikke nok mat til det. Livet på gården var for øvrig ingen idyll, det var mange store spenninger og konflikter. Det var også en del tragedier, ofte i forbindelse med fyll, noe som kunne føre til at folk måtte gå fra gården. Det er feks kjent at faren til Martin Tranmæl drakk seg fra gården.

Sølv var viktig i bondekulturen, spesielt sølv som var arvet i 7 ledd.

Kystboere (strandsittere) som fiskere, losere, fraktemenn eller sjømenn har også en interessant historie, men de blir ikke mye nevnt i de skriftlige kildene slik som bøndene, hevder Holst. Samer, finner og kvenene har klart å beholde sin identitet og sin historie.

Han fortsetter så med fattigfolket - hvem var de og hvor kom de fra? I enkelte tilfeller kan disse tilbakeføres til vikingetiden som etterkommere etter treller. Det kunne også være folk fra landet som av en eller annen grunn måtte forlate gården. Offiseren representerte "den gylne fattigdom". Offiseren hadde ofte bare uniformen han sto og gikk i, så "løynantens hjerte" slo ofte for et godt parti. "Han giftet seg til penger og fikk en svigermor udi sin ungdom", som det heter i visen.

Alt har en historie, en brønn, et tre og gamle vekster. Eksempelvis hadde den gamle medisinske planten Abrodd mange bruksområder; den var regnet som trolldomsurt og var kjent som middel mot å tale i søvne og mot hysteriske anfall. Den ble brukt for å få god lukt eller ta bort vond lukt. Den kunne f.eks bli lagt i skuffer for å få god lukt på tøyet, eller den ble brukt som likstrå for å ta bort lik lukta. Timian ga god "rap" på suppa.

Bilder/malerier og fotografier har også sin historie. Før reiste maleren rundt med "ferdige" malerier, alt som manglet var hodet til den som skulle bli portrettert. Det var da bare å velge et bilde før man ble malt.

Fotografiet kom rundt 1850. Bildene er som oftest portretter, men landskap og båter er også ganske vanlig. Har du interiør- eller eksteriør bilder gir dette verdifull informasjon, tipser Holst.

Han kommer deretter inn på navne-tradisjoner. Det finnes mange forskjellige "merkelige" navn, som alle har sin historie. For eksempel:

**«Stinken Dass» «Atlanta Torpedora»
«Made in France» «Hans Margarinsen»**

Noen ble døpt med en persons etternavn som fornavn, dette har også sin historie. I Nord-Norge hadde de den skikken at hvis en gravid drømte om noen, skulle barnet oppkalles etter denne personen som man mente gikk etter navnet. Selv kuer ble gitt interessante navn for å beskytte dem mot udyr på beitet.

Sanger, ordspråk, historier og skikker kan gå i tradisjoner og hører også med i slektshistorien. Vuggesangen bør skrives ned, likeså jule- og påske skikker, husråd mot sykdom, ordspråk o.l. En vanlig skikk var at man skulle følge gjestene ut, ellers kom de aldri igjen.

Når man skulle gifte seg måtte dette helst skje innen ens egen "klasse". Det var viktig med himatgifte².

Kan du noen gamle ordspråk, historier eller skikker så ta vare på disse, oppfordrer Holst.

Holst ramser opp følgende gamle ordspråk:

- *Kveldsklare og jentesvare er ikke å lite på*
 - *Ingen blir lasta før etter'n er gift,*
og ingen blir rost før etter'n er dau
 - *Pene jenter og kornsnø blir sjelden*
liggende lenge aleine
 - *Får du ikke den du er glad i, får du være*
glad i den du får

Død og begravelse er neste tema. Hvor ble man plassert på kirkegården? Plasseringen var viktig, dessuten kan grav-skriftene være svært så interessante!

Til slutt kommer Holst inn på overnaturlige forhold som vardøger, sann-drømming og vandresagn. Vardøger er "vårt paranormale nasjonalfenomen" (ifl. Georg Hygen). Man hører en person ankomme en stund før vedkommende virkelig er der. Denne egenskapen skal spesielt snille menn ha. Fugler kan varsle død; er du f.eks til sjøs og en ugle setter seg på masten, er det et tegn på dødsfall i hjemmet.

Ola Holst avslutter med å si at han håper tilhørerne har fått noen tanker og idéer som de kan bruke videre i sin slektsforskning.

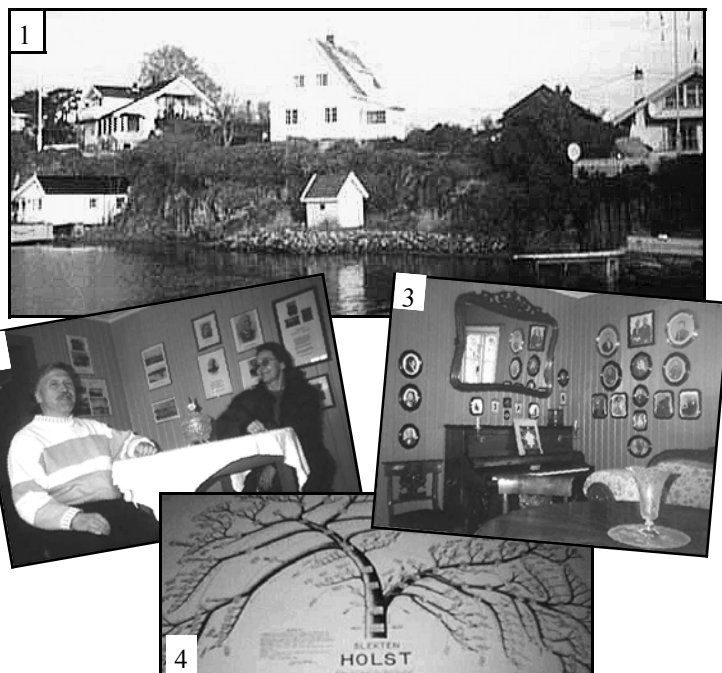
DIS-Hordaland takker Ola Holst for et meget givende foredrag - et foredrag til ettertanke!
Arne Langeland

¹ Karen Anker var en av hennes formødre

² medgift/heimafølgje

Besøk på Konglungen i Asker

DIS-Hordaland ved formann og frue Turid besøkte Ola Holst en nydelig høstdag på hans idylliske Konglungen, en liten øy i Oslofjorden (bilde nr 1). Vi blir først vist inn i et 180 år gammelt strandsitterhus, et museum over kyst-kulturen i indre Oslo-fjorden (bilde nr 2). Deretter inviteres vi inn i et stilfullt hjem hvor slekten har fått sin naturlige plass i finstuen (bilde nr 3) - slekts-treet er det heller ingen ting å si på (bilde nr 4).

(Fortsatt fra side 3) **UFIN OMTALE**

"Hanreien" både omtales og avbildes ofte med ulike dyrehorn. Hva som fikk Trine til å håne Anders på denne måten er mer uklart. Utrykket "mersklemme" har med båter og seil å gjøre, men noen vanlig overført betydning kjennes ikke. Vårt beste tips er at Anders kalte Trine en mærrklemmer", dvs at hun gikk etter hundyra. Stavemåten kan vi jo ikke legge vekt på i denne tida, og i nordnorske dialekter blir "r" gjerne til "rs". Fra andre tingbøker vet vi at bruken av genitiv-s kunne være mer enn tilfeldig. Det virker plausibelt hvis Anders på denne måten beskylte Trine for å være lesbisk, at hun svarte med å beskylte ham for å være hanrei. Hun svarte med samme mynt i dobbelt forstand. En ganske parallell beskyldning om ikke å ha orden på seksualivet kunne rimeligvis framføres på samme møte, ved en dyreallegori.

ARVERIET PÅ ÅRSTAD

*Utdrag fra arbeidet om Aarstad Kommune
av Thor Hopland - Skjoldtun*

Regnskapsboken har bragt meg endel opp-lysninger som jeg bare kunne få gjennom Samuel Bøyesen Meyers regnskapsbøker. Her fremgår «Udgifter ved Valsen» med Spd.2236-0-12 pr. mars 1854 mens andre kostnader ved utbygging i 1855 er Spd. 2103-0-14 d.s.v. disse 2 tall samlet er Spd. 4339-1-2. Garveren fortsetter slik at han i september 1860 er kommet opp i en byggekostnad på Spd.6383-1-7. Heri er trelast, dampkjeler, smedarbeid, transport, leiet arbeidshjelp o.s.v.. Herav må en kunne trekke den slutning at i 1860/1861 var hans garveri på Aarstad utbygget. Han må ha gjort det bra frem til 1848 da han la inn bud på Gaarden Aarstad. Uten det ville ikke han fått slike førsteklasses garantister slik han hadde. Uten disse solide navn tror jeg ikke Samuel Bøyesen Meyer hadde fått tilslaget på Gaarden Aarstad og uten at disse garantister hadde stor tillit til garveren så hadde de ikke stått last og brast med ham økonomisk slik de gjorde «een for alle og alle for een». Garveren misbrukte ikke tilliten men bygget opp sitt foretagende og ble en aktet, men også til sine tider kontroversiell person.

Skomakeren som ikke ble ved sin lest.

I tiden som skomaker har han hatt sine planer for fremtiden, i en tid hvor det var grobunn for mange planer. Det var i en tid i vekst. Skomakere og garvere var det mange av i Bergen slik at Samuel må ha tatt mål av seg til å «bli noe» utover en vanlig skomaker i Lauget. Han ble garver i 1831.

Middelaldergård på stedet - eiere fra Ole Storm til Meyer

På Aarstad lå den meget sagnomsuste middelalder kongsgård Aalrekstad som fra 1528 var avlsgård for dansk kongens løpergutt og maktutøver Vincent Lunge. Til 1701 tilhørte stedet Lungegaardsgodset hvoretter det ble borgergods med selvsten- dig status. Først tilhørende mag. Ole Storm og hans sønn (1701-1730), deretter Jean von der Lippe (1730-1766), hans svigersønn Hans Molle (1766-1799), så Christian Lerche Dahl (1799-1813), agent Søndring (1813-1821)

og så Fredrik Martinsen (1821-1848). Etter Christian Lerche Dahl ble gården ved tvangsauktion delt på flere eiere slik at Garmanslund, Nybø og Nordbø fikk 3 forskjellige eiere og Årstad slik her berettet om.

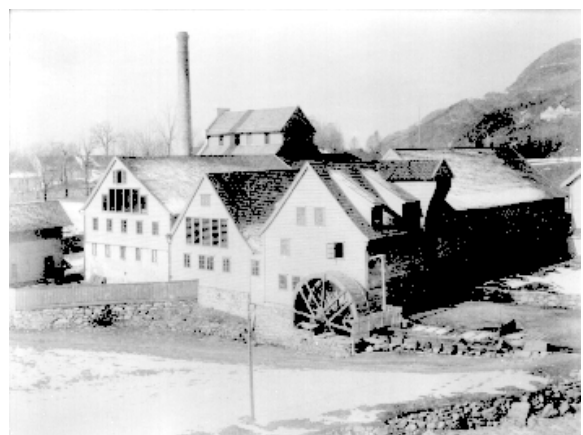
Tiden etter 1848

Hvorledes det utvikler seg i familien Meyer's tid fremgår av etterfølgende. Deler av hovedhuset som fremdeles står på Aarstad er fra slutten av 1700'tallet. Fra slutten av 1800'årene kan vi finne mange Dreier-prospekter som viser slik det sømmer seg en lystgård. Eiendommen strakte seg ned mot Fløenveien hvor det var beplantet som en park med små veier. Fiskedam og lysthus var på plass og all denne prakt er det vel ikke usansynlig at det er Christian Lerche Dahl som er mesteren for. Også Storhaugen med skjønn beplantning og karussedam på toppen hørte til gården.

En storgård

Aarstad gård strakk seg langt oppover i Våken-dalen, heri innbefattet kontroll med rettigheter i Svartediket og Isdalsvannet (Aalrekstadvann). Dette var jo vel 130 år etter det store ras fra Rundemanden ned i Isdalen, raset som demmet opp for Isdalsvannet som senere ble ledet sammen med Svartediket. Her inne lå gården Garmanslund (Schanchegaarden) som ble lagt under vann i og med heving av Svartediket opp til 18.7 m..

Meyer, Årstad, garveriet og grenser

Garveriet der Haukeland Skole er nu.

Slik redegjort for så var gaarden Aarstad et meget stort område fra grenser nede i Fløen til Nedre Møllendal eiet av slekten Valeur, Lungegaardsvannet og Kalfaret i vest og nord og da det Christie er kjent for mot øst og syd. I tillegg til

dette kommer det enorme og verdifulle land langt opp i Våkendalen, så det var meget å ivareta bare som eiendoms-besitter. Vannkraften i Møllendals-elven som har sitt utspring fra Svartediket ved Nybø hvor Grynemøllen var. Langes elvebredden nedover ble vannkraften brukt på møller, klædefabrik og annet. Og akkurat vannkraften var nok eksistens- grunnlaget for Samuel Bøyesen Meyers Læderfabrik på Aarstad.

Stor familie allerede i 1848 da han kjøpte Årstad

I 1830, den 28. mars, ble garvermester og gårdeier Samuel Bøyesen Meyer gift med Karen Johanne Eche født 14. april 1809. Hun var datter av fiskeveier Steffen Hansen Eche og hustru Bertha Marie Helms. Fra henne kommer Helmsnavnet som noen i slekten gjør bruk av senere. I tiden 1830 til 1851 får de 13 barn, 6 gutter og 7 jenter. 4 barn dør forholdsvis tidlig. Garver Meyer på Årstad ble også aktiv i det politiske liv samt bl.a. i A/S Bergens Skillsbanks første direksjon i 1857.

YESTERDAY

Yesterday, all those backups seemed a waste of pay
Now my database has gone away
Oh I believe in yesterday

Suddenly, there's not half the files there used to be
And there's a milestone hanging over me
The system crashed so suddenly

I pushed something wrong
What it was I could not say
Now all my data's gone
and I long for yesterday-ay-ay-ay

Yesterday, the need for backups seemed so far away
I knew my data was all here to stay
Now I believe in yesterday

Kan synges med extra stor innlevelse etter et krasj.....

Mvh Liv Torunn Mydland liv.mydland@ihf.nlh.no

Etterlysning 5/97

Skomakersvend Elling (Albrigtsen - Albrektsen - Alriksen - Albertsen).

Jeg har funnet «lærlingekontrakten» hans fra april 1791.

Farens navn er her oppgitt til å være Albregt - Albright - Albrit Ellingsen.

Skomakermesterens navn var Elias Christoffersen.

Han gifter seg med Maren Bremer Koefoed i 1797 (i kirkeboken Alriksen).

Maren er født i Hafslo, hennes foreldre var Alida Marie Bremer-Niels Poul Elbing Koefoed (danskfødt).

Elling og Maren får en datter Anna Bertine Ellingsdtr. Koefoed født 28/2-1798.

Elling dør i en brann i februar 1800. Navnet da var Albertsen, alder 24 år - altså født i 1775-76.

Enka Maren Bremer Koefoed gifter seg 12/10-1800 med skomakersvend Rasmus Martin Johannesen Bisgård.

Datteren Anna Bertine får en sønn - Jens Jensen - utenfor ekteskap i 1825.

Hun gifter seg 26/8-1827 med Iver Tønnes Salamonsen. De får følgende barn:

Guri Rebekka f. 27/9-1827, Elling Martin f. 30/1-1830, Ingeborg Maria f. 27/2-1832, Albert f. 1834.

Spørsmål/problemstilling: Hvor er Elling født? Faren? Hvem er moren?

Olav Victor Gallefoss, Nordåsgrenda 172, 5046 Rådal. Tlf 55134023

Etterlysning 6/97

«My father was Hjalmar Ferdinan Haugland born in Askoy, Bergen in 1904. I've been attempting to trace his mother's family with little success. Is there a large population of Hauglands' in Bergen? Would you have any suggestions as to whether or not any of them are interested in genealogy?? Hilsen, Helen Haugland Pratti»

Denne etterlysningen er hentet fra DISforum@rootsweb.com 3 okt 1997. Er det noen fra Bergensområdet som kan hjelpe denne norskættede damen fra USA med opplysninger om Haugland grenen hennes??

Opplysninger kan sendes direkte til Helen Pratti <pratti@wpe.com>

eller til Per Helgesen Box 1157 Solvang 5501-N Haugesund Tlf.52713356 \ Mobile 90942032

E-mail phel@online.no / phel@statoil.no

Begravelsr i Bergen på 1700-tallet

Vigdis Stensby

Dette er 2.del av Vigdis Stensby's hovedfagoppgave i historie kalt "Med Liigprædiken og fuld Ceremonie... Begravelse og sosial lagdeling i Bergen på 1700-tallet". Oppgaven tar som tittelen sier for seg begravelse. 1.del ble trykket i nr3/97, siste del kommer i neste medlemsblad.

Seremonielle deler ved begravelsen

Uttrykket "med fuld Ceremonie" var fast for alt det som kirken kunne by på av praktutfoldelse ved begravelser: Ringing med kirkeklokkene, helst i alle byens kirker, tenning av lys på alteret, pynting med fløyel på kiste, alter og prekestol, sangkor fra skolen og likpreken. Man kunne også leie bære til å bære kisten på. Men det var sjelden at alt dette inngikk i en begravelse, og i praksis var full seremoni det samme som de dyreste innslagene, nemlig lys på alteret, ringing med alle klokkene og likpreken og sang.

Tidlig på 1700-tallet og fram mot 1800-tallet investerte man mye i selve gravstedet. Dets plassering ble ansett som viktig, og det beste (og mest kostbare) var å bli begravet i et muret familie-gravsted under kirkens kor. Kirkeregnskapene viser at takstene for gravsteder holdt seg stabile helt fra midten av 1600-tallet og frem til begynnelsen av 1800-tallet. De dyreste gravstedene finner vi inne i kirken, deretter hovedkirkegården og til slutt fattigkirkegården. Her begrades også en del gratis. Gravstedene inne i kirken var graderte, det var dyrest å bli begravet under koret, mens gravstedene under stolene var av en rimeligere og mindre prestisjefylt karakter.

Bruk av lys og klokker var en del av de finere begravelsene, og begge deler var kostbart. Etter Christian 5. s norske lov av 1687 skulle klokkene ringe høyst en time ved begravelser, og det måtte ikke ringes over den døde før liket skulle begrades. Ringingen skulle ikke under noen omstendighet ta til før klokken 12 og den skulle være ferdig senest klokken halv to. I byene skulle stiftsdireksjonen

fastsette takster for ringing, og på landet skulle man betale etter evne. Ringingens varighet og klang ble bestemt av hva man betalte. Man kunne få ringing med den minste, den mellomste, alle klokker og alle byens klokker. Den dyreste varianten, ringing med alle byens klokker, kostet i Bergen 20 rd., 5 rd. pr. kirke (Domkirken, Mariakirken, Nykirken, Korskirken).

Når det gjaldt bruken av lys, så forbød forordningen av 1682 pårørende og andre å sette vokslys på gulvet rundt liket i likstuene, i vinduene der likfølget skulle passere, på kirkegulvet eller andre steder. Om så ble gjort, skulle det straffes med 20 rd. Man skulle heller gi lys til den kirken hvor liket skulle begrades, slik at de kunne lyse på «Herrens Alter» mens tjenesten ble forrettet. Vokslys var kostbare, og vi ser av kirkeregnskapene at kirkene leverte tilbake lysestumper til lysestøperne for på den måten å oppnå en liten rabatt. Men selv om lysene var kostbare, måtte de gi store inntekter til kirkene, og hvert par lys betalte seg trolig flere ganger. Det var vanlig å betale fra 4 til 6 rd. for å ha lys på alteret under begravelsen. Hvis man sammenligner det med prisen for et gravsted ute på hovedkirkegården, som kostet 2 rd., ser man at lys ved begravelser kunne regnes for en luksus. Enkelte betalte også til kirken for at lysene skulle brenne de påfølgende søndagene etter begravelsen. Denne tendensen ser ut til å være økende mot slutten av 1700-tallet. Det bes om at lysene må få brenne fra en til tre søndager etter begravelsesseremonien, og det betales 2 rd. pr. søndag. Det ble også betalt for at lysene skulle stå på alteret under begravelsen uten å brenne. Noen forærte også et eller flere par vokslys til kirken ved begravelser. For litt ekstra betaling kunne vokslysene skinne fra «Sølvstagen» i stedet for i de vanlige lysestakene av messing (Domkirken og Nykirken). Sølvstøp ble fra tid til annen gitt i gave til kirkene av privatpersoner, og betingelsene knyttet til å bruke slike gjenstander var å betale en liten sum til kirken.

Forordningen av 1682 forbød de sørgende å

pynte hjemmet og liket med fløyel. Dette var kun tillatt for rangspersoner, og det var kun likkisten som kunne dekoreres med fløyelsklede. Men i praksis kunne både kirke og kiste prydes med fløyel, og på slutten av 1700-tallet var dette mulig for alle. Kirkene hadde som regel både gamle og nye «sørgetrekk», et «simpelt» og et «besteklede». Det vanligste var å pynte alter og/eller prekestol, og å bruke det beste fløyelet på prekestolen i Domkirken kostet 1 rd. 3 mk. og det gamle 4 mk. I de andre kirkene kostet dette 1 rd.

Det var også regler for hvordan liket skulle fraktes til kirken. Om det skulle bæres eller kjøres, så skulle den korteste veien benyttes, og skulle det kjøres, var avdødes tittel avgjørende for hvor mange hester som kunne brukes til å trekke vognen. Jeg har ikke funnet opplysninger om noe likbærerlaug i Bergen, men dette var en organisert virksomhet bl.a. i København, der studentene etter pesten i 1711 fikk monopol på geskjeften. Det er ikke utenkelig at det fantes en lignende organisert virksomhet i Bergen, for forordningen av 1682 foreskrev at det i kjøpstedene skulle brukes bestemte menn utpekt av magistraten til bortbæring av lik.

Kirkene leide ut el. lånte ut bærer i forbindelse med gravferder. I følge Villads Christensen mistet børen sin egentlige betydning ved innføringen av likkister på slutten av 1500-tallet. Tidligere var de døde bare tildekket av likklær, og likbærerne trengte derfor en bære til å bære bort den døde.¹

1682-forordningen hadde også bestemmelser om at det ikke skulle være servering av mat, drikke eller konfekt til andre enn de som hørte til i sørgehuset, og man skulle blande minst mulig utenforstående inn til å stille liket, bære kisten eller til annen hjelp. Videre skulle høyst «6 par Mandfolk og ingen Qvindfolk» følge kisten til kirken, utenom den nærmeste familie. Høyst 36 personer skulle brukes til kistebæring (om veien var lang og kisten tung) og hver skulle ha 1 rd. for umaken, men ingen servering.

Det er vanskelig å kontrollere via kirkebøkene og kirkeregnskapene hvor mange begravelser som foregikk med sangoppvartning. Det varierer fra prest til prest og fra kirke til kirke hvor nøye disse opplysningene er ført inn i kirkeboken. Kirken tjente ikke penger på denne tjenesten, og betjentene var derfor ikke spesielt nøye med å opplyse om at sang inngikk som del i begravelsene. Men en recess av 28. november 1685 fastsatte at skolen skulle ha en fast inntekt ved alle begravelser, uansett gravsted, og en kgl. takst fulgte 30. mars 1686. Dette skulle praktiseres så strengt, at man ikke måtte åpne graven før skolen hadde fått sin betaling. Bare de aller fattigste som kunne fremvise attest gikk fri for denne avgiften. Prisene for sangoppvartning fulgte skalaen til prisene for gravstedene: Dyrest gravsted betydde dyrest sang. Det finnes regnskaper for sangoppvartningen fra perioden 1806-1815.² Regnskapene viser at sang må ha

Figur 3: "Likmedalje". Et legitimasjonstegn for medlemmene av "Compagniets Liiglaug" (el. dødelade) i Christiania (Myntsamlernytt, 1944).

vært en del av de aller fleste begravelsene, for skolen hadde opptil flere oppdrag hver dag. I årene 1806-1808 tjente Katedralskolen hhv. 562, 477 og 582 rd. på sangoppvarming ved begravelser, og inntekten gikk til lønn til hører (læreren) og rektor, klær og sko til sangerne og fast rettighet av sangen til fattigforstanderen.

Klokkeslettet for begravelser varierte også. Begravelser på fattigkirkegårdene foregikk klokken 10 eller senest kl. 12. De finere likene ble begravet fra kl. 1 til 2, «om Morgen» eller «om Aftenen». Vanlige folk skulle begraves senest 8 dager etter dødsdagen, mens adelige og de i rangen kunne stå over jorden i inntil tre uker før begravelsen. Klokkeslettet for begravelsene var først og fremst med på å markere et sosialt skille, på linje med den tiden kisten kunne stå over jorden. Det var forskjell på en begravelse kl. 10 og en som foregikk om aftenen, og det var stor forskjell på å la en kiste stå 1 uke mot 3 over jorden. De fleste som fikk innvilget dispensasjonssøknader fikk sette begravelsestidspunktet til morgen eller kveld, og begravelsen kunne skje 2 til 3 uker etter dødsdagen.

I NL 2 -10 - 2 heter det at prestene skulle holde måte med beskrivelsen av den dodes liv og levnet i likprekenen.³ De skulle ikke si noe som stred i mot deres egen samvittighet, og de måtte ikke omtale avdøde på en usømmelig måte. I tider med

pest og smittsomme sykdommer skulle likprekenens lengde halveres, og det skulle ikke prekes over drapsmenn og andre lovbrøyttere. Enkelte likprekener ble trykt i bokform eller utgitt som hefter, alt etter prekenens lengde og de etterlattes økonomi. De lengste prekenene kunne ta flere timer. Prisen på slike taler kunne variere, og ble bestemt av lengde, innhold og avdødes sosiale status. Det foreligger liten informasjon om konkrete priser, for inntekten gikk rett i prestens lomme uten å gå veien om kirkeregnskapet først. Nettopp derfor er det også vanskelig å få reelle tall på hvor vanlig det var med likpreken på 1700-tallet. Ikke alle prester brød seg med å notere det i kirkeboken. Ved en tilfeldig innførsel i et kirke-regnskap er 2 rd. nevnt som pris, men en lang og omstendig tale kostet nok mer. På landsbygda kunne det bli betalt med ei ku. I kirkebok A2 for Jølster har presten ført inn hvor mye han fikk i betaling for likprekner, og det varierer fra ca 2 mk. til 5 rd. Selv for barn i toårsalderen ble det holdt likprekner i følge denne kirkeboken. Likprekner var mest vanlig på 1600-tallet mens sedvanen avtok gradvis utover det neste århundret. En del landsens prester klaget på slutten av 1700-tallet over at en viktig inntektskilde var så godt som forsvunnet, fordi folk ikke så behovet for slike taler like stort som før.

Figur 4: "Huor du dig wende er Døden din Ende" og "Naar du meene ad florere best, saa er Døden din wisse Gest" Sølvmynt fra Christian 4.s tid, u. å. Ukjent medaljør. (Oslo myn্থhandel)

Materialet i likkistene var som regel furu, mens de mest eksklusive var av eik. Men eikekister var i utgangspunktet bare forbeholdt de som hadde murede familiebegrovelser, og i 1807 ble det innført totalforbud mot bruken av dem. For i tillegg til å være et kostbart materiale virker eik konserverende, slik at verken likene eller kistene gikk i oppløsning. Likkister kunne være enkle eller doble, og kunne også fåes i marmor. Forordningen av 1682 hadde forøvrig klare instruksjoner om hva slags kiste de ulike samfunnslagene kunne tillate seg.

Bedemannen skulle gå rundt og opplyse de nærmeste om dødsfallet og innby til å følge den døde til kirken. Det skulle være høyst to bedemenn pr. kjøpstad, og disse skulle oppnevnes av magistraten. De skulle ha fast lønn for oppdraget, og «Betiene alle og enhver uden Forskiel». Trolig var den faste lønnen en minstelønn, og det var opp til hver enkelt å betale mer om man ønsket. Bedemannen er nevnt i de fleste begravelsesregningene vedlagt enkelte skifter. Hans rolle var forskjellig fra begravelse til begravelse, alt etter type praktutførelse det var lagt opp til fra de pårørendes side. Bedemannens lønn varierte også deretter. Han kunne opptre alene eller sammen med en annen i faget. En av bedemannens oppgaver kunne være å stå innenfor døren i kirken og rope opp navnene til de som fulgte kisten. Hvis begravelsen hadde en kostbar ramme, bar to bedemenn ofte marskalkstaver foran likfølget på vei til kirken og inne i kirken. Hovedoppgaven var likevel å informere om et dødsfall og be inn til begravelse. Bedemannen ble også brukt ved bryllup og dåp. Fattige kunne få slippe å bruke bedemann for å spare den utgiften.⁴

Vi har tidligere nevnt at enkelte søkte om dispensasjon fra forordningen ved egen eller nære pårørendes begravelse. Det kunne være ulike motiver for dette. Relativt ofte henvises det i kirke-regnskapene til «de høye herrer kirkepatronernes resolusjon» om fri begravelse. Når det ble gitt tillatelse til fri begravelse eller prisreduksjon, var det ofte fordi økonomien ikke tillot at sist avdøde av et ektepar kunne begravnes like standsmessig som den som først falt fra. Dette gjaldt ofte enker, og hvis mannen hadde sittet i en høy stilling i byen, bidro det positivt til dispensasjonssøknaden.

De som ønsket en utvidet seremoni i forhold til det forordningen av 1682 tillot, måtte også søke om dispensasjon. Dette behandles i forordningens siste paragraf, og de som ønsket slike bevillinger måtte i tillegg til betaling for «begravelsesbrevet» gi penger til de nærliggende hospitalene. «Begravelsesbrevet» som bevillingen ble kalt, en standardformulering, kostet i 1778 i følge en begravelsesregning i overkant av 14 riksdaler. Det virker som om slike brev ble gitt til alle som søkte, hvis de kunne betale for det. Mye av hensikten bak lovverket var nettopp å provosere frem slike søknader, for derved å øke byens og kirkens inntekter.

Man kan si at begravelseskikkene slik de ble praktisert i Bergen, fungerte som en sosial manifestering, og fortalte mer om avdødes posisjon enn synet på døden og det hinsidige. Dess flere som fulgte kisten til kirken, dess bedre. Når kirkeklokkene kimte fra alle byens kirker samtidig, kunne ingen være i tvil om at det var storfolk som skulle i jorden, spesielt hvis begravelsen foregikk om morgenen eller aftenen. Slike symboler var en families eller avdødes bekreftelse på egen posisjon utad. Alt seremoniell ved en begravelse kostet penger, og betalte man mye, fikk man det beste.

¹ Christensen, Villads. 1920, s. 8. *Festskrift i anledning af Vestre kirkegaards 50-aars bestaaen*. København.

² Stiftamtmanden i Bergen, lnr. 1816. Det finnes også regnskaper over sangoppvarningen fra 1832-1873.

³ Dette var en gjentakelse av et pålegg til prestene fra Christian 4. i 1624. Christensen, V. 1920, s. 11.

⁴ Reskript av 21. desember 1742.

*Siste del kommer i neste nummer av medlemsbladet:
«Kan gravferdsskikkene antyde en gruppeinndeling av befolkningen i Bergen på 1700-tallet?»*

Kurs i slektsforskning?

Dersom du er interessert i å være med på et kurs i slektsforskning for *nybegynnere*, må du melde fra til et av styremedlemmene innen 14 januar 1998. Foreløpig har kun 3 medlemmer meldt sin interesse (ifm Slektsforskerdagen). Styret vil prøve å organisere et slikt kurs når noen flere har meldt seg på - pris fra 300 - 500 kroner.

Nytt møtelokale fra årsskiftet!

Styret i DIS-Hordaland har nå inngått leieavtale med St. Jørgen Akademi - Bergen Sanitetsforening vedr. møtelokale og kontor. Vi takker Ralf Jonassen for tipset! Dette betyr at medlemsmøtene fra årsskiftet vil bli avholdt i et lokale som kalles «Friskesalen». Lokalet ligger i samme bygning som Lepramuseet, adressen er Kong Oscars gt. 66/68. (De som bruker bil, anbefales å parkere i Bygarasjen). I samme lokale har vi også leiet et lite kontor hvor vi skal etablere et bibliotek og plassere datautstyr til medlemmenes disposisjon. Kontoret vil sansynligvis være åpent to dager i uken (mandager og onsdager), men dette forutsetter at vi får etablert en vaktordning - dvs nok en anmodning om dugnadsarbeid. **Meld dere snarest!** Styret har anskaffet en scanner og er på jakt etter en rimelig/brukt PC med CD-rom - noen tips?

Friskesalen

Lepramuseet og Friskesalen.
Døren til Friskesalen er skiltet med
«Bergen Sanitetsforening»

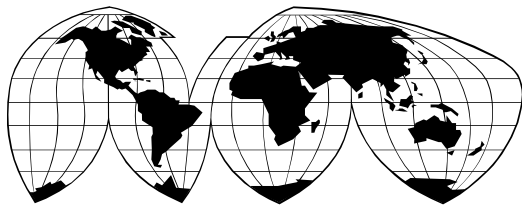

Adkomst fra Kong Oscars gate

Adkomst fra Marken
(St Jørgen kirken i bakgrunnen)

Kjekke internett adresser

Her oppfordres medlemmene til å dele sine kjekke internett adresser med andre.

Først ut er Erik Eknes:

Her er en søkbar database i USA med navn, dødsdato, fødsels-dato, sted osv. Det fine er at den ser ut til å virke bra og at den er gratis:

<http://www.ancestry.com/ssdi/main.htm>

Det er flere andre lignende adresser. Men disse er kommersielle og det koster noen dollar hver gang man forsøker seg.

Skal man ut i verden for å vite litt mer om stedet man har slektninger, så prøv denne:

<http://www.city.net/indexes/contents.html>

God reise!

Hilsen Erik ee@omnitech.no

Neste medlemsblad

I neste nummer av medlemsbladet kan du blant annet lese om:

- ⇒ Norske immigranter i USA 1825-1850
 - ⇒ Begravelser i Bergen på 1700-tallet (del 3)
 - ⇒ Omtale av Bergen offentlige bibliotek
 - ⇒ Omtale av spesialsamling til Universitetsbiblioteket i Bergen
 - ⇒ Omtale av Byarkivet i Bergen
- Det er fortsatt plass til stoff fra medlemmene!

Medlemsmøter og aktiviteter - vinter og vår 1998		
21 januar kl 1900	Friskesalen	Scanning-ta vare på dine slektsbilder. Representantvalg til årsmøtet i DIS-Norge 21/3-98
4 februar kl 1800	Gimle skole	Internett innføring - bruk av kilder til slektsforskning på internett
25 februar kl 1900	Friskesalen	Årsmøte/Generalforsamling i DIS-Hordaland - deretter: «En innføring i lokalhistorien om Årstad og Fana» av Thor Hopland
4 mars kl 1900	Bg offentlige bibliotek	Vi besøker biblioteket som presenterer diverse slektsforsker materiale
18 mars kl 1900	Friskesalen	Brukermøte - gjennomgang av slekts-programmer - DIStreff
22 april kl 1900	Friskesalen	(Tema blir oppgitt i neste medlemsblad)

Styret i DIS-Hordaland

Formann:
Arne Langeland Tlf 55951243
 Sekretær:
Andreas Johannessen Tlf 55924246
 Kasserer:
Sølvi Arntzen Tlf 55266551
 EDB/Internett ansvarlig:
Einar Balle Tlf 55590950
 Styremedlem:
Terje Skrolsvik Tlf 55934364
 Varamedlem:
Lilly Hariet Nygaard Tlf 56140322

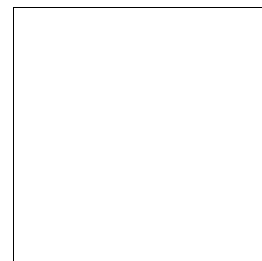
Redaksjonen

Redaktør: **Arne Langeland**
arnelan@online.no
 Redaksjon: **Etterlyses fortsatt**
 Mangfoldiggjørere
 og distributør: **Sølvi Arntzen**

Vår adresse

DIS-Hordaland
Postboks 1255
5001 BERGEN

B - post

Til:

Returadresse:

DIS-Hordaland
Arne Langeland
Helleveien 146
5035 Bg Sandviken

